

5 februari 2023
voorbereiding viering Heilig Avondmaal

ONDERZOEK JEZELF

1 Korinthiërs 11, vers 17 t/m 34

In 1 Korinthiërs 11 staan die voor velen bekende woorden: 'laat ieder mens zichzelf beproeven en laat hij zo eten van het brood en drinken van de drinkbeker, want wie op onwaardige wijze eet en drinkt, die eet en drinkt zichzelf een oordeel'. Een collega van mij vertelde in zijn preek over dit Bijbelgedeelte dat deze woorden hebben gefungeerd als een *schrikdraad* rondom de Avondmaalstafel. Schrikdraad. Het heeft mensen afgeschrikt om naar de Avondmaalstafel te gaan. In gewetensnood gebracht. De jaren, de eeuwen door hebben gelovigen ermee geworsteld – en sommigen van ons misschien ook nu – geworsteld, geworsteld met hun geweten, om met henzelf in het reine te komen, want tja: jezelf een oordeel eten en drinken bij de viering van het Heilig Avondmaal?

De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat waarschijnlijk vooral ons oude Avondmaalsformulier hier aan heeft bijgedragen. Dat formulier somt namelijk een hele lijst van zonden op, zo heeft u zojuist kunnen horen, wanneer je niet aan het Avondmaal kan gaan: 'alle afgodendienaars, allen die enz. enz.'. Op het einde denk je dan: 'kan ik nog wel aangaan?' De troostende woorden die daarop volgen 'maar dit wordt ons niet voorgehouden om de verslagen harten van de gelovigen te ontmoedigen' helpen dan niet altijd meer. Nee, het is zoals wanneer iemand je heel harde woorden toeroept en vervolgens zegt: 'maar zo hard bedoel ik het niet hoor!'

Nu ga ik in deze preek niet de woorden die Paulus aan de gemeente van Korinthe schrijft en die ons Avondmaalsformulier citeert, verzachten en zeggen dat je het gewoon niet al te zwaar moet opvatten. Nee, Paulus waarschuwt met klem: iedereen moet zichzelf echt beproeven, zichzelf echt in de spiegel zien, want het is God niet om het even. Ik ga deze klemmende oproep niet verzachten. Maar ik ga wel proberen om te laten zien *waar* het dan precies om gaat.

Het gaat Paulus in 1 Korinthiërs 11 niet om onze zondenkennis, om besef dat je het niet waard bent om het Avondmaal te vieren. Nee: niemand is het waard. Niemand kan zomaar bij onze Heere en Heiland aan tafel gaan. Ik denk aan de verloren zoon in die gelijkenis van Jezus: 'Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en tegenover u, ik ben het niet waard om...' Maar geweldig(!): zijn vader laat hem niet eens uitpraten en nodigt hem uit om feest te vieren. Het gaat er dus niet om of ik het waard ben of niet. Paulus heeft het niet over *onwaardige mensen*, maar over 'op een *onwaardige manier* Avondmaal vieren': Avondmaalvieren op een manier die niet past bij de betekenis van het Avondmaal. En het gaat dan niet zomaar om tafelmanieren of iets dergelijks..., nee het gaat om de kern van ons geloof, waar het echt om draait in het geloof. Dus ook

als je als jongere nog niet meedoet met Avondmaal, of wanneer u thuis luistert en daarom geen Avondmaal viert: laten wij samen met Paulus naar de kern van ons geloof gaan kijken.

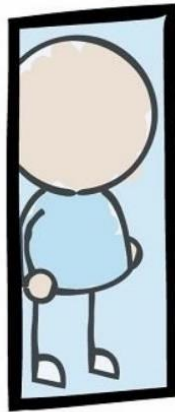
Wat is er aan de hand in Korinthe? Tja, zo ben ik de laatste weken steeds elke preek gestart. Want er was steeds iets aan de hand in Korinthe. Twee weken geleden hadden wij het over de partijen, groepjes, in de gemeente en dat de Korinthiërs volwassen moesten worden in het geloof. Vorige week ging het in de preek over die man die uit de gemeente moest worden gezet, omdat hij een ontoelaatbare seksuele relatie erop nahield. Nu, wat is er nu weer aan de hand? Dit keer heeft het te maken met Avondmaal. De gemeente van Korinthe blonk wat het Avondmaalvieren betreft niet echt uit in gemeente-zijn.

Even iets over de manier van Avondmaal vieren in die tijd om het goed te begrijpen: in Korinthe werd anders Avondmaal gevierd dan hoe wij dat nu doen. Waarschijnlijk hield men gezamenlijke maaltijden – complete maaltijden – met elkaar. Want maaltijden houden was in die Romeins-Griekse cultuur heel belangrijk. Verenigingen, clubs – welke groepen mensen dan ook – hielden maaltijden met elkaar, als teken van gastvrijheid, van verbondenheid en ook om hun goden te eren. Laatst was ik in Archeon en toen werd het daar ook nagespeeld: men proostte met een glas wijn aan het begin van de maaltijd op de god Dionysius. Eigenlijk – ik bedoel het eerbiedig – lijkt dat wel iets op het Avondmaal. Volgende week zal namelijk ook de voorganger de Avondmaalsbeker omhoog houden en woorden spreken ter ere van onze God. Avondmaal vieren en de

maaltijd houden hoorden dus voor de gemeente van Korinthe bij elkaar. Waarschijnlijk werd het echte Avondmaal – het breken van het brood en het drinken van de wijn – tijdens zo'n maaltijd vorm gegeven aan het einde, of gedeeltelijk aan het begin en aan het einde van de maaltijd.

Nu was een maaltijd in die tijd een hele ceremonie, met allemaal gebruiken. Zo verbleven bijvoorbeeld de belangrijkste gasten in de belangrijkste ruimte van het huis. Als er meer gasten waren, dan moesten die zich in andere vertrekken ophouden. En ook de tafelschikking was belangrijk: de meeste belangrijke personen zaten het dichtst bij de gastheer. En slaven deden tijdens de maaltijd dienst en moesten na de maaltijd hun eigen kostje opeten.

Nu naar het probleem dat Paulus aankaart over hun manier van Avondmaal vieren. Wat was het probleem? Nou op het eerste gezicht niets. Want het ging precies zoals bij elke maaltijd in die tijd: de voornaamste personen zaten centraal. En de slaven die kwamen aan het eind. Met als gevolg dat de rijke mensen al hun buik vol hadden, terwijl de slaven pas later aan het eten toekwamen, na hun werkzaamheden (als zij dan hopelijk niet de hond in de pot vonden). 'Maar dat kan dus niet!', zo zei Paulus. Zo kan het er bij elke maaltijd van elke vereniging misschien aan toegaan, *maar niet als je Avondmaal viert!* Het kan niet bestaan dat,

wanneer het Avondmaal wordt gevierd de een honger heeft en de ander bijna dronken is van de overvloed. Helemaal aan het einde van zijn betoog roept Paulus dan ook de gemeenteleden op om elkaar te wachten. Vers 33: 'daarom mijn broeders en zusters, als jullie samenkomen om te eten, *wacht op elkaar*.' En heel cynisch van Paulus: 'maar als iemand honger heeft, laat hij thuis eten'. Met andere woorden: als je echt niet op de ander kan wachten omdat je gewend bent dat je altijd vooraan zit en het eerst mag eten, eet dan thuis even een paar crackers, zodat het wachten op elkaar voor jou niet al te vervelend zal zijn.

Nou lees u misschien dit hele verhaal over die gemeente van Korinthe en denkt u: 'rare jongens, die Romeinen...', natuurlijk ga je zo toch niet met elkaar om? Natuurlijk deel je toch met elkaar en moet er voor iedereen plek zijn...' Maar probeert u zich dan eens in die tijd te verplaatsen, in die tijd waarin overal in de samenleving bepaalde rangen en standen golden. Het was een wereld, waarin iedereen een bepaalde plek had, iedereen had een eigen trede op de ladder van de maatschappij. En slaven en slavenwerk waren heel gewoon, slaven kwamen altijd en overal achteraan. En nu zegt Paulus dus dat die slaaf van jou, die al jarenlang de maaltijden moet verzorgen, dat die slaaf naast je moet gaan zitten aan de tafel. En dat je samen uit dezelfde pan opschept, ja, dat jij zelfs voor hem misschien zou moeten opscheppen, voordat je Avondmaal gaat vieren. Kan je je er iets bij voorstellen hoe vreemd dat voor hen – zelfs voor de slaven zelf – moet zijn geweest? Alles wat normaal was in die samenleving, wat vanzelfsprekend was, werd op de kop gegooid. Nou en dan ben ik bij de kern van waar wij het vanmorgen over moeten hebben: *de Avondmaalsviering, Avondmaal vieren doorbreekt alles wat wij gewoon vinden en normaal vinden*. Je kunt niet zomaar aangaan en zomaar weer verder gaan. *Avondmaal vieren gooit alles van onze cultuur en onze patronen en van je persoonlijke leven op de kop...*

Nou, nu wordt het misschien wat spannender...: waar gaat het dan om? Nu, Paulus is in zijn brief niet bezig met 'alles zullen wij eerlijk delen'. Paulus schrijft geen socialistisch partijprogramma uit. En hij is ook niet bezig met de bevrijding van slaven. En de rollenpatronen van mannen en vrouwen laat hij omwille van de onrust die dat in de samenleving zou geven ook nog even voor wat het is. Het gaat Paulus om de kern van het geloof. En daarom citeert hij, als hij de manier van Avondmaal vieren van de Korinthiërs aan de kaak stelt, een stuk uit de traditie, over hoe Jezus het Avondmaal heeft ingesteld: *'want ik heb van de Heere ontvangen, wat ik u ook heb overgeleverd, dat de Heere Jezus in de nacht waarin Hij verraden werd, brood nam, en nadat Hij gedankt had, brak Hij het en zei: Neem eet, dit is Mijn lichaam dat voor u gebroken wordt. Doet dat tot Mijn gedachtenis. Evenzo ook de drinkbeker, na het gebruiken van de maaltijd, en zei: Deze drinkbeker is het nieuwe verbond in Mijn bloed. Doe dat, zo dikwijls als u die drinkt tot Mijn gedachtenis. Want zo dikwijls als u dit brood eet en deze drinkbeker drinkt, verkondig de dood van de Heere, totdat Hij komt*.

Maar wat bedoel je nu, Paulus? Nu: alles van het Avondmaal staat in het teken van de dood van Christus. 'Verkondig de dood van de Heere, totdat Hij komt'.. Heel

de maaltijd is vervuld en omgeven door die wonderlijke liefde van Christus Die zo diep is gegaan tot in de dood. Het diepste dieptepunt van de wereldgeschiedenis – de dood van Jezus - laat zien hoe diep Gods liefde is gegaan. Verkondig die dood!

Alles van het Avondmaal staat in het teken van de dood van Christus. En... *in het teken van het nieuwe begin*. Want Christus is niet dood gebleven. Hij is Opgestaan. Daarom is het Avondmaal ook geen begrafenismaaltijd, waarbij met elkaar herinneringen aan de overledene worden opgehaald. Nee, het is een feestmaaltijd, met Christus – de Levende – in ons midden! Er is een nieuwe tijd aangebroken. Wij vormen samen een nieuwe gemeenschap, wij zijn samen Zijn lichaam. Deze drinkbeker is het Nieuwe Verbond in Mijn bloed! Zoals Israël ten tijde van het oude verbond haar bevrijding uit Egypte vierde, waarbij het Paaslam werd geslacht, waarbij men als één familie vierde dat het slavenbestaan voorgoed verleden tijd zal zijn en de bevrijding werkelijkheid en het Beloofde Land toekomst..., zo viert men als gemeente nu Avondmaal: wij zijn geen slaven meer, maar bevrijd! Het is volbracht! Wij staan in de vrijheid. En wij zijn op weg naar het Beloofde Land, Gods Koninkrijk dat is gekomen en dat zal komen. Wij zijn werkelijk een nieuwe gemeenschap, één gemeente, één volk, één lichaam..., bevrijd, genezen, gered, onderweg naar Gods toekomst... met Christus in ons midden.

Besef je dat, wat wij volgende week gaan vieren? Onderzoek jezelf, zegt Paulus. Nee, niet jezelf drie keer binnenste buiten keren en nog treuriger van jezelf worden dan je al was..., maar onderzoek je zelf, vraag jezelf af of je beseft wat voor groots straks zal worden gevierd en gedeeld met het Avondmaal! *Hier zit volgende week Christus' eigen lichaam, Zijn ledematen..., al vierend, zingend, ontvangend en delend met elkaar..., diep geraakt door Zijn liefde tot in de dood... en verlangend naar Zijn toekomst*.

Je moet er daarom bij zijn! Je kunt niet met argumenten aankomen dat de week al zo vol zat, dat je daarom even overslaat..., of dat er dit keer een CGK-predikant het net wat anders vorm geeft, of dat je dit keer in een ander gebouw dan je vertrouwde kerkgebouw Avondmaal zou moeten vieren, of noem maar een reden. Nee, je viert hier met elkaar de nieuwe gemeenschap die wij mogen zijn! Door de allesgevende liefde van Christus. Volgende week denken wij niet slechts terug aan de Paasgeschiedenis, zingen een danklied en krijgen er een illustratie bij in het brood en de wijn – 'dat kan je thuis toch ook doen of een keertje niet?' - nee, wij *zijn* op dat moment die gemeenschap. Die gemeenschap van Christus. Wij *zijn* dat lichaam. En daarom kan je er niet niet zijn. Een gemeenschap met de Levende Christus in ons midden, levend uit Zijn liefde tot in de dood en verlangend naar Zijn komst!

Daarom noemen wij het Avondmaal ook: het *heilig* Avondmaal. Heilig, dat betekent: afgezonderd van, anders dan al het andere. En dan kom ik weer terug bij die Korinthiërs. Wat was het punt, waar Paulus zo fel op was? Nu, die oude patronen - van onderscheid in arm en rijk, van voornaam en minder voornaam - pasten niet meer in de gemeente van Korinthe, hoe diepgeworteld het ook zat in hun cultuur. Niet meer voorname en minder voorname plekken. Niet meer eersten en laatsten. Nee, Christus is alles en in allen!

Zijn er ook bij ons patronen, gewoonten, opvattingen, diepgeworteld in onze cultuur, die niet meer passen bij mensen die samen het Lichaam van Christus mogen vormen en het brood en de wijn mogen ontvangen?

Ik word er wel eens verdrietig van als ik zie hoe ook bij ons cultuur soms sterker lijkt te zijn dan de gemeenschap met Christus. Hoe is de klaagcultuur – want Nederlanders klagen altijd en hebben altijd wel iets kritisch op te merken – hoe sterk is die klaagcultuur onze gemeenten binnengedrongen? Wij maken ons soms druk over de meest banale dingen...

En nog iets anders: dat 'ik-doe-gewoon-mijn-eigen-ding', zo typisch voor onze cultuur en het wordt ook aangemoedigd om jezelf te ontplooien en vooral je eigen weg te gaan en je eigen dingen te doen – hoe sterk heeft dat het gemeente-van-Christus-zijn aangetaast? Allemaal mensen die hun eigen dingen doen, die het eigenlijk ook wel prima redden vaak zonder anderen, maar wat wordt er nu echt gedeeld, gevierd en hoe wordt God nu echt grootgemaakt door ons?

Of nog iets anders: dat heel-druk-zijn en tegelijkertijd best-wel-leeg-zijn..., hoe sterk is dat in onze gemeenten aanwezig? Heel druk zijn, maar waar zijn wij eigenlijk mee bezig? En als wij druk zijn, betreft het vaak onze eigen gemeente, ons eigen kerkgebouw (de Hoeksteen of de Dorpskerk)..., maar hoe ziet het met al die mensen hier in Maarssen die niets van die gemeenschap met Christus kennen? Zo helemaal onze cultuur: druk zijn in je eigen bubbel.

Paulus was heel scherp: die cultuur, waar je deel van uitmaakt Korinthiërs, die mag het niet voor het zeggen in de gemeente van Christus! Onderzoek jezelf!

Hoezeer neem je al die waarden en patronen van onze cultuur mee in het gemeente-zijn? Hoe zeer ben je er door beïnvloed? Die Korinthiërs waren zich misschien niet eens van enig kwaad bewust – zo ging het toch overal bij elke maaltijd? – maar nee: je bent anders! Je bent van Christus! Samen ben je Zijn lichaam, Hij is in jullie midden! Besef je hoe dat alles van je cultuur op de kop gooit? Ik hoop dat wij die ernst van Paulus weer zullen terugkrijgen, of zullen vasthouden met elkaar. Niet dat zelfonderzoek om te kijken of je wel of niet kunt aangaan. Maar dat zelfonderzoek, waarbij je beseft wat het betekent om samen aan te gaan als Lichaam van Christus. Dat zet een streep door 'ik-doe-gewoon-mijn-eigen-ding'. Dat zet een kruis door al-je-druk-zijn-terwijl-het-geloof-steeds-oppervlakkiger-wordt. Dat schud je wakker uit je zoveel bezig zijn met allerlei leuke dingen doen. Hier gaat het om Christus! Zijn Koninkrijk! Zijn toekomst!

Paulus waarschuwt: als je dat niet beseft, dan eet en drink je jezelf een oordeel. Vers 29: 'want wie op onwaardige wijze eet en drinkt, die eet en drinkt zichzelf een oordeel, omdat hij het lichaam van de Heere niet onderscheidt' Jezelf een oordeel eten en drinken, omdat je niet beseft wat het betekent om Lichaam van Christus te zijn, eigendom van Christus te zijn en gegeven te zijn aan elkaar. ...

Wat doe ik ermee? Als je straks voor God komt te staan en het definitieve oordeel over je leven zal klinken: wat heb jij, wat heb u ermee gedaan dat u onderdeel mocht zijn van dat Lichaam van Christus, van de Gemeente, van dat stukje van Gods Koninkrijk hier in deze wereld, hier in Maarssen? Was dat het waar het in je leven om

draaide, of was je een Avondmaalsganger of Avondmaalsmijder die gewoon alles op zijn of haar eigen manier deed?

Nog één ding over die cultuur die in Korinthe zelfs tot aan de Avondmaalstafel was doorgedrongen. Paulus wees die Korinthiërs erop dat juist bij het Avondmaal die cultuur van rangen en standen niet paste, maar dat er gedeeld moest worden met elkaar, ongeacht of men slaaf was of heer of ergens tussenin. Zouden wij – als wij volgende week Avondmaal mogen vieren - daarom ook eens onszelf onderzoeken in hoeverre wij dat delen in praktijk brengen? Weer: dat gaat tegen onze cultuur in. Want een van de kenmerken van onze maatschappij is het hyperconsumentisme: we consumeren de wereld helemaal kapot door al onze vakanties, vliegreesjes, aangeschafte artikelen enz. Maar Paulus wees erop dat het binnen het Lichaam van Christus dus om precies andere dingen gaat: niet nemen, maar geven. Niet verzamelen, maar delen. Niet winnen, maar verliezen. Laat het deze zondag nu net hulpverleningszondag binnen de CGK zijn...

Volgende week gaan wij vieren dat Christus alles heeft gegeven, tot in de dood. En daarom roept Jezus ons – in navolging van Hem – op om niet ons leven te winnen, maar ons leven te verliezen. Geen winstmarges dus, maar verlies draaien. Niet opbouwen en leuk maken, maar weggeven en dienen. Niet zelf stralen en schitteren maar *Zijn* licht verspreiden. Ik citeer de folder van de hulpverleningszondag van de CGK: 'Laten we - zoals Jezus ons al opdroeg - met elkaar ver weg én dicht bij Gods licht laten schijnen!' Gods licht laten schijnen... tegen onze cultuur in onszelf geven. Niet aan de oppervlakte van de oppervlakkigheid blijven, niet onszelf verliezen in consumeren en druk zijn, maar ons verliezen in Christus.

Tegen de cultuur ingaan, dat is heftig. Doet soms echt pijn. Maar daarom hebben wij het Avondmaal ook hard nodig. Om aan Zijn tafel onze wonden te laten verzorgen, om ons falen en onze zwakten te laten vergeven en om te mogen ontdekken en proeven hoe rijk wij eigenlijk zijn! Zo rijk! Want: van Christus! Samen Zijn lichaam. Een volk dat onderweg is naar het Beloofde Land, die eeuwige vreugde. *Onderzoek jezelf daarom deze week of je echt beseft hoe rijk wij in Christus mogen zijn en wat dat betekent voor ons dagelijks leven.*